

TITO I KOPRIVNICA

Čovjek bi najradije da bude rođen pjesnikom, pa da istoči najljepše riječi veličini Čovjeka. Da mu učini spomenik većim od vječnosti, da mu sve svoje srce pretoči u stih, da mu pridonese pjesničku žrtvu na najljepši i najveći oltar ljudskosti.

Nismo svi rođeni pjesnikom, niti možemo dostojnim riječima izražavati ono što mislimo, ono što želimo.

Jedna želja će nam se sigurno ispuniti: da naš Tito ostane vječan.

Njegova misao ostat će trajno među nama. Surova istina od 4. svibnja 1980. godine, kada više nije izdržalo njegovo plemenito srce u posljednjoj životnoj borbi, pokosila nas je u trenutku, ali nam je podigla ponos što smo živjeli u Titovo doba, što smo radili s njim, što smo vjerovali u njega.

I narod Koprivnice uvijek je bio s Titom.

Dio njegovih susreta pokušali smo prenijeti u slijedećim redovima. Oni su skroman doprinos, zrnice u povijesti jednog velikana.

Sjećanja koja ćemo pamtiti tako dugo dok ćemo ga voljeti.

A voljet ćemo ga uvijek.

1927. i 1928.

Josip Broz proveo je kao oblasni sekretar Saveza radnika metalske industrije i obrta Jugoslavije (kratica SRMIiOJ), na dužnosti od kraja svibnja 1927. godine, pa do srpnja 1928. Funkciju plaćenog sindikalnog funkcionara obavljao je s kraćim prekidima zbog hapšenja i zbog konačnog odlaska u ilegalnost 1928. godine. Upravo u tom razdoblju zabilježena je velika aktivnost Josipa Broza u pokretu radništva tvornice čavala i kemijske tvornice »Danica« u Koprivnici.

Naime, koprivničko radništvo bilo je u to vrijeme u vrlo teškom položaju, Komunistička partija još je bila u ilegalnosti, pa se djelovanje komunista među radništvom odvijalo samo putem Nezavisnih sindikata. Pri tom su korišteni Zakon o zaštiti radnika i njegove odredbe i, naravno, širenje utjecaja u masi.

Težak položaj radnika manifestirao se u produžavanju radnog vremena, zabranjivanju biranja radničkih povjerenika i sindikalnog organiziranja radnika (što je naročito bilo izraženo u Koprivnici), preveliko zapošljavanje maloljetnih radnika na poslovima opasnim po zdravlje, neplaćanje prekovremenog rada, itd. Pri tom su lošije prolazila manja mjesta, gdje je bila velika ponuda radne snage, a relativno mala mogućnost zapošljavanja.

Koprivnica je u to vrijeme imala 8018 stanovnika (podatak iz 1910. godine), seljaci su imali male posjede, pa su sredstva tražili u dopunskom radu u industriji i otuda veća ponuda radne snage.

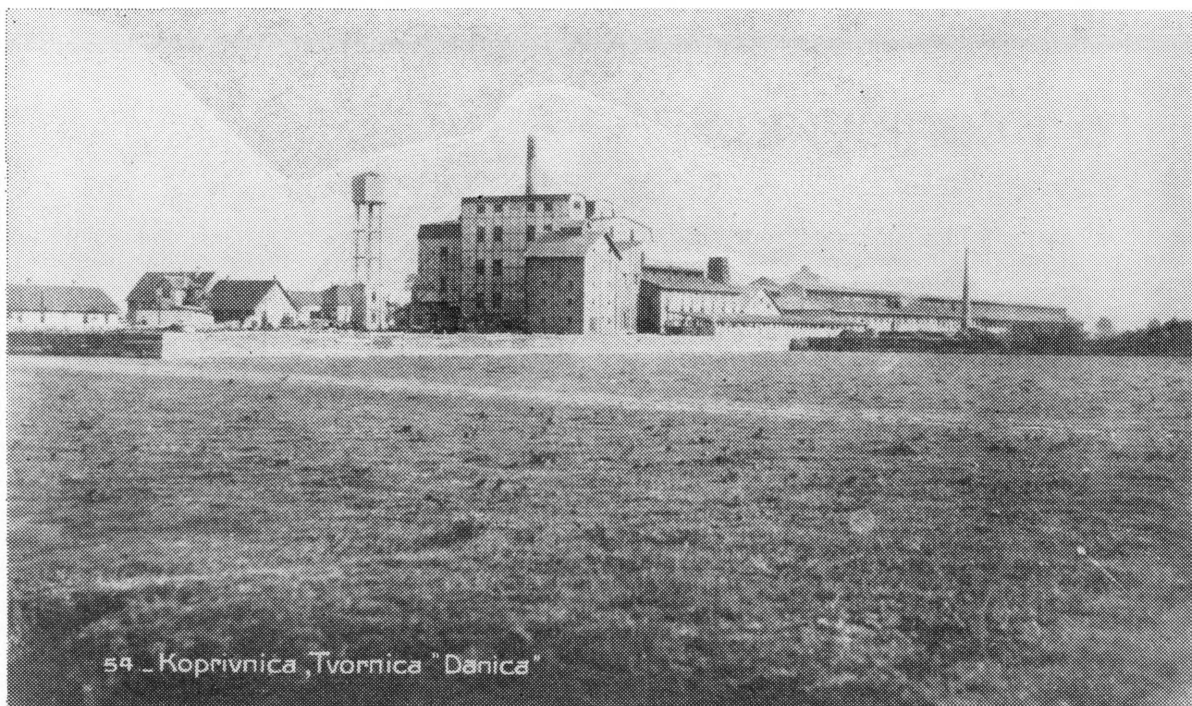
A situacija u ovom kraju nije bila nimalo ružičasta. Naime, zbog mađarske revolucije ovdje su se progonili komunisti, povratnici iz Rusije, zabranjivana je djelatnost sindikata i eksploatirala radnička klasa — sve zbog povećanja kapitala.

Josip Broz pratio je čitavih pet godina zbiivanje na ovom području, još za vrijeme svog boravka u Velikom Trojstvu. Kad je postao oblasni sekretar SRMIiOJ on je poduzeo veliku aktivnost da se koprivničko radništvo organizira u sindikate. Pogotovo se to odnosilo na radnike u kemijskoj industriji, jer su bili slabo organizirani (od 60.000 radnika bilo ih je organizirano samo 1500 i to u reformističkim sindikatima), što je pružalo široke mogućnosti eksploatacije.

Sama »Danica« je, pored kemijske, od 1922. godine imala i Prvu jugoslavensku tvornicu šarafa. To je za jugoslavenske razmjere bilo vrlo veliko poduzeće, s najmodernijim strojevima iz inozemstva. Tako je bilo lako prekvalificirati radnu snagu na stručnije poslove, a nadnicu plaćati prema stvarnoj kvalifikaciji (a radnici su bili seljaci iz Kunovca, Peteranca i Koprivničkog Ivanca). Tako se ostvarivala velika dobit. Pogotovo kad se uzme u obzir podatak da se u »Danici« radilo od 9 do 12 sati dnevno, što je, naravno, bilo protivno Zakonu o zaštiti radnika.

O teškom položaju radništva »Danice« znalo se u javnosti, jer je nakon povratka iz Rusije 1919. godine u Peterancu živio Bolto Benotić, komunist, koji je uživao velike simpatije među radništvom. On je u »Borbi« i »Organizovanom radniku« objavio nekoliko napisa o položaju radnika na »Danici«. Policija je bila vrlo aktivna (Benotić pod paskom), pa je sprečavala osnicanje podružnice SRMIiOJ, zabranjivala sa stanke ili jednostavno uhapsila Benotića.

Vjerojatno bi policija i spriječila osnivanje podružnice SRMIiOJ da se u organiziranju radnika nije angažirao Josip Broz. Postojeći podaci govore da je to bilo 1. listopada 1927. godine. Istraživanja dr. Ubavke Vujošević na izdanju »Sabranih djela Josipa Broza Tita«, Beograd, 1977, knj 1., te rad dr. Mire Kolar Dimitrijević »Angažiranje Josipa Broza na sindikalnom organiziranju radničke klase Koprivnice 1927. i 1928. godine« (na temelju čega je isključivo napravljen i ovaj tekst) govore da je Jo-

54 _ Koprivnica, Tvornica "Danica"

Pogled na tvornicu »Danica d. d.« tridesetih godina, kada je ovamo dolazio drug Josip Broz Tito kao funkcionar sindikata metalaca

sip Broz u listopadu 1927. godine posjetio podružnicu SRMIiOJ u »Danici«. On je 3. studenoga 1927. u »Organizovanom radniku« objavio napis pod naslovom »Iz Koprivnice«. Tito je u ljeto 1975. godine autorizirao ovaj članak i rekao da ga je napisao poslije posjete Koprivnici.

Ovdje se Josip Broz kod šefa policije zalagao za priznavanje prava radnika na osnovi pozitivnih zakonskih propisa i Ustava. Bez obzira na nedaće koje su pratile osnivanje podružnice, ona je bila osnovana i okupljala je oko stotinu radnika.

Drugi korak u organiziranju radnika bilo je biranje radničkih povjerenika. To nije išlo lako. Nakon sastanka 5. veljače 1928. godine u Škrinjarovoj gostionici »Carda« i izbora akcionog odbora koji je trebao pripremiti izbore radničkih povjerenika, došlo je do protuakcije, pa je uprava tvornice osnovala reformističku podružnicu Saveza metalčkih radnika Jugoslavije (SMRJ), koju je koprivnička policija jedino priznala. Početkom ožujka zabranila je rad SRMIiOJ, mada je taj savez bio legalan u cijeloj Jugoslaviji.

Bolto Benotić tada je ponovno pisao o tim problemima u »Organizovanom radniku«. Po

uputama Josipa Broza 18. ožujka 1928. radnici su formirali odbor za izbor radničkih povjerenika (na čelu mu je Pavao Gregorina iz Kunovca). Ovaj odbor je predložio da se izbori za radničke povjerenike održe 15. travnja 1928. godine.

Naravno, odmah su počele komplikacije, jer je službena dozvola (od Oblasne inspekcije rada u Osijeku) stigla tek 10. travnja, pa je Josip Broz telegramom zatražio odgodu izbora. Smatra se da je 11. travnja Josip Broz napisao listak upućen metalcima Koprivnice s pozivom da se organiziraju u Savez metalčkih radnika i da povedu borbu za zaštitu svojih prava. S tim letkom je Josip Broz 12. travnja 1928. godine otišao u Koprivnicu i utvrdio da se ovdje planski sprečava izbor radničkih povjerenika. Prilikom boravka u Koprivnici Josip Broz je ponovno izvršio konstituiranje uprave podružnice SRMIiOJ, dao je upute za skupštinu metalčkih radnika u Koprivnici zakazanu za 15. travnja i podijelio je letke.

Josip Broz ponovno se našao 15. travnja 1928. godine na skupštini metalaca. Iako je skupština bila legalna, nije se mogla održati, jer je policija intervenirala i rastjerala radnike. I tu je

Grupa ranika Prve jugoslavenske tvornice pletene žice »Danica d.d.« u Koprivnici, kojima je 1928. godine dolazio drug Josip Broz Tito

došla do izražaja hrabrost i sposobnost Josipa Broza. On je zatražio razloge takvog postupka i su podržali stav Josipa Broza, a policija je uhapsila Boltu Benotića kao komunistu koji se ne smije pojavljivati u koprivničkom rajonu bez posebne dozvole.

Samo nekoliko sati kasnije Josip Broz je održao nezvanični sastanak s užom skupinom radnika iz »Danice«. Tada je odlučeno da se nastavi beskompromisna borba, da se sprovede izbor radničkih povjerenika u »Danici« i da se učvrsti i ojača SRMIIOJ. Neobično je značajno da je tom prilikom Josip Broz formirao grupu partijskih simpatizera, budućih članova Komunističke partije.

Time Brozova aktivnosti u Koprivnici nije bila završena. On je nakon odlaska iz Koprivnice u »Organizovanom radniku« 19. travnja 1928. godine objavio članak pod naslovom »Polijsko nasilje u Koprivnici« u kojem je pozvao radništvo da stupi u borbu za poboljšanje svoga položaja. O događajima je Broz obavijestio i Centralnu upravu SRMIIOJ u Beogradu, a uprava je uputila predstavku ministru unutrašnjih poslova Korošecu.

Radi priprema za izbore radničkih povjerenika Josip Broz je između 20. i 22. travnja po-

novno boravio u Koprivnici. Ovdje je nailazio na velike teškoće. Nije mogao dobiti izborne spiskove ni do 23. travnja 1928., pa se nije mogao utvrditi niti dan izbora. Bez obzira što je Broz zbog sudjelovanja u demonstracijama Prvog maja bio osuđen na 14 dana zatvora, radnici »Danice« uspjeli su se djelomično izboriti za svoje radničke povjerenike.

U međuvremenu su izabrani radnički povjerenici reformističke podružnice Saveza metalških radnika Jugoslavije, čime se želio oslabiti utjecaj revolucionarnije SRMIIOJ, a taj je savez tada bio pod utjecajem komunista. Pored toga služilo se i raznim smicalicama da se izbori podružnice SRMIIOJ ne provedu.

Broz je ponovno boravio u Koprivnici 27. travnja. On je pokušao da se izbori u kemijskoj tvornici »Danica« provedu po kratkom postupku (zajedničkim sporazumom), što je bilo moguće ako postoji samo jedna sindikalna organizacija. Uprava tvornice je odbila taj zahtjev, mada je u kemijskoj tvornici »Danica« postojao zaista samo jedan sindikat.

Uoči Prvog maja Josip Broz je na sjednici Saveznog vijeća metalaca govorio o postupcima oko »Danice« i ukazao na koji način se vodi borba protiv Nezavisnih sindikata. O tome

je objavio i članak u »Organizovanom radniku«, pa je radnička klasa u Jugoslaviji imala prilike saznati što se događalo u koprivničkoj »Danici«, ali i to kako se vodi borba u provinciji s policijom i ostalima.

Policija je i dalje nastojala otežati postupak izobra. Pratila je kandidate za radničke povjerenike. Izbori su protekli u redu. U tvornici čavala (SRMJ) održani su 15. svibnja, a u kemijskoj tvornici (SRMIIOJ) 22. svibnja. Izborima u kemijskoj tvornici prisustvovao je i Josip Broz, koji je bio delegat SRMIIOJ i pazio da izbori budu provedeni pravilno i bez smetnji.

Tada je i počela radnička borba za poboljšanje materijalnog položaja i radnih uvjeta. Josip Broz je ponovno došao u Koprivnicu 17. srpnja 1928. godine da pomogne u sastavljanju memoranduma koji je potpisalo 300 radnika, u kojem se traži osam satno radno vrijeme i ukinuće akorda, te povišica. U slučaju da uprava ne odobri zahtjeve radnika — stupa se u štrajk. Josip Broz je ponovno napisao članak u »Organizovanom radniku« pod naslovom »Radnici tvornice »Danica« u Koprivnici pred štrajkom«. Taj članak objavljen je 19. srpnja 1928.

Najprije je zahtjev radnika odbijen, a kasnije su ipak izvršena određena poboljšanja u plaćanju radnika. Nakon toga se Josip Broz vratio u Zagreb.

Međutim, 23. srpnja inspektor rada u Osijeku poništio je mandate radničkih povjerenika kemijske tvornice »Danica«, što je bilo protivno Zakonu o zaštiti radnika.

Koprivnički radnici su o ovoj odluci 29. srpnja obavijestili Josipa Broza, a on je s punim potpisom (Broz) objavio članak u »Organizovanom radniku« pod naslovom »Osječki inspektor rada u službi poslodavaca«.

To je bio i posljednji istup Josipa Broza u javnosti, jer je 4. kolovoza 1928. godine zatvoren i prilikom premetačine u njegovom stanu je nađen dopis podružnice SRMIIOJ iz Koprivnice od 29. srpnja.

Novi izbori, koji su pokušali organizirati Oblasna inspekcija rada putem Radničke komore, nisu uspjeli, jer su ih radnici »Danice« bojkotirali, bez obzira na posljedice koje su iz toga proistekle.

Josip Broz naučio ih je kako se treba boriti.

Treba još nadodati da je tvornica čavala likvidirana 1931. godine, radnici su ostali bez posla, a kvalificirani radnici su se preselili sa strojevima u Novi Sad. Kemijska tvornica je uz prekide radila do 1937. godine, kada je otpušteno 500 radnika.

I, na kraju, kompletni citat iz rada dr. Mire Kolar Dimitrijević:

»Angažiranost Josipa Broza u Koprivnici prelazi lokalne okvire. Na primjeru Koprivnice vidjelo se kako je borba u međuratnom razdoblju zahtijevala veliko požrtvovanje, upornost, odlučnost i prilagodljivost taktike. Treba je vješto i brzo parirati lukavim, prikrivenim na-

padajima socijaldemokrata i reformista, koji su surađivali s policijom, upravnim aparatom i kapitalistima. Josip Broz je tri puta osnivao podružnicu SRMIIOJ u »Danici«. U takvoj borbi Josip Broz se čeličio, pokazujući veliku sposobnost snalaženja u teškim situacijama, uvjeravajući već tada radnike da uspjeh zavisi samo od jedinstvenosti radnika i da izvjestan početni neuspjeh i nije odlučujući za konačnu pobjedu. Za konačnu pobjedu — tvrdio je Josip Broz — tj. za izvojevanje boljih političkih, ekonomskih i drugih uvjeta mora se boriti i žrtvovati, jer bez toga ne mogu biti ostvareni ciljevi i uspjesi. Tko polazi u borbu sa drugog stanovišta, vjerujući samo u pobjedu bez žrtava, taj je unaprijed osuđen na neuspjeh.«

Evo, tako je izgledalo prijateljno angažiranje Josipa Broza na području Koprivnice.

Očito je da je ono ostavilo dublje tragove kod naprednih radnika ovog kraja.

1971.

Druga Tita dočekali smo i pozdravili u Koprivnici 10. rujna 1971. godine. Nikada nećemo zaboraviti taj predivni sunčani dan, kada se tridesetak tisuća ljudi slilo na koprivničke ulice i satima strpljivo čekalo da izbliza vidi svojeg najdražeg, čovjeka koji je obilježio epohu, čovjeka od kojeg su uvijek čuli riječi koje su značile novi putokaz u neprestanoj borbi ka prosperitetu. I vrijeme posjete bilo je takvo da se očekivala Titova riječ. Bilo je to neposredno pred konačnim razračunavanjem s nacionalističkim pokretom u Hrvatskoj...

Duž puta od Križevaca do Koprivnice svuda cvijeće, pozdravi. U Sokolovcu se kolona zaustavila, pioniri poklanjanju cvijeće. U Velikoj Mučnoj, kao i prije toga u Lepavini, cvijeće poredano uz cestu.

Koprivnica prilikom ulaska Titovog automobila u oduševljenju. Davnašnji san svih stanovnika ovoga grada se ostvaruje. Tito stupa na njihovo tlo ispred tribine na željezničkoj stanici gdje se zaustavila kolona automobila. Građana posvuda, čak i na obližnjim krovovima. Prvu dobrodošlicu drugu Titu poželio je predsjednik Skupštine općine Stjepan Kapusta:

»Drago nam je što ste se, iako veoma zauzeti, odazvali našem pozivu i došli u naš kraj u ovoj jubilarnoj godini kada narodi socijalističke Jugoslavije slave 30-godišnjicu ustanka. Ovaj grad i područje koje mu gravitira, dali su veliki doprinos narodnooslobodilačkoj borbi i velike su bile žrtve za ono što danas imamo. Kako za vrijeme narodnooslobodilačkog rata, tako i danas, naš narod u ovom kraju, Hrvati i Srbi, kao i svi ostali, slijede Vašu politiku nacionalne ravnopravnosti i međurepubličkog dogovaranja, politiku da radnička klasa i radno seljaštvo na samoupravnoj osnovi mora biti glavni nosilac cjelokupnog društvenog i privrednog razvoja.«

Kapusta je istaknuo da narod ovog kraja iznad svega cijeni i čuva bratstvo i jedinstvo naših naroda skovano u borbi i krvi tokom narodnooslobodilačke borbe i nećemo, kazao je on, nikome dozvoliti da ga narušava.

»Posebno nas raduje što ste došli u našu sredinu poslije Vašeg ponovnog izbora za predsjednika Republike i prvog predsjednika Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, što su od svega srca željeli i čemu su se obradovali svi građani ovog područja.«

Drug Tito se ispričao što dolazi tek nakon petog izbora za Predsjednika. Pamtit ćemo njegove riječi:

»Stavljam vam na srce drugarice i drugovi, da čuvate jedinstvo među nama. Ne dozvolite da netko pomuti to jedinstvo. Rat smo dobili zbog toga što smo bili jedinstveni, proljevala se krv Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca, Bosanaca, Crnogoraca i drugih. Svi smo bili jedno, zajedno smo se borili, zajedno smo izvojevali pobjedu, te zajednički trebamo da gradimo i socijalizam, našu veliku i sretnu budućnost.«

Drug Tito je, govoreći o privredi, rekao da ćemo morati štedjeti kako ne bismo stvarali nešto što nema osnove. Pokrit ćemo se, rekao je, koliko nam je pokrivač dugačak.

»Želim vam kazati da osim toga što se bremenom o našoj izgradnji, moramo voditi računa i o onome što se događa u svijetu, jer smo aktivni sudionici i vanjskih zbivanja. Baš zbog toga što Jugoslavija ima ogroman prestiž u svijetu, zbog onog što je dala u narodnooslobodilačkom ratu, zbog toga što je znala kako očuvati svoju nezavisnost, svoj suverenitet pod najtežim pritiscima, ona je stekla veliku popularnost. Zato moramo biti aktivni u vanjskoj politici boreći se za mir zajedno sa svim onima koji žele mir, koji žele slobodu i koji žele da budu samo svoji gospodari. Želim vam, dragi moji prijatelji, drugarice i drugovi, mnogo uspjeha u vašem budućem stvaralačkom radu.«

To je rekao Tito stupivši prvi puta poslije rata na tlo Koprivnice. Ne treba ni govoriti kakvim ovacijama su ga ispratili građani sa željezničke stanice. Tito se uputio Ulicom Moše Pijade, Ulicom Đure Basarićeka i Ulicom Ive Marinkovića do »Podravke«.

List »Podravka«: »Bio je to trenutak kojeg smo dugo priželjkivali. Petak, 10. rujna 1971. godine, ostatak će zapisan zlatnim slovima u povijesti našeg kolektiva. Danima smo se spremali da u svoju radnu sredinu primimo našeg druga Tita, da mu pokažemo ono što smo uradili u poslijeratnim godinama vlastitim odricanjem, bez tuđe pomoći, da mu ukažemo na naše probleme koji nas tište, da mu ukažemo na jedinstvenost radničke klase, da mu pokažemo na koji način slijedimo put što nam ga je ucrtao upravo on — prvi čovjek naše ratne i poslijeratne revolucije, revolucije u kojoj se zajedno s njim borimo da radnička klasa postane zaista temelj našeg društva i da zajedno s rad-

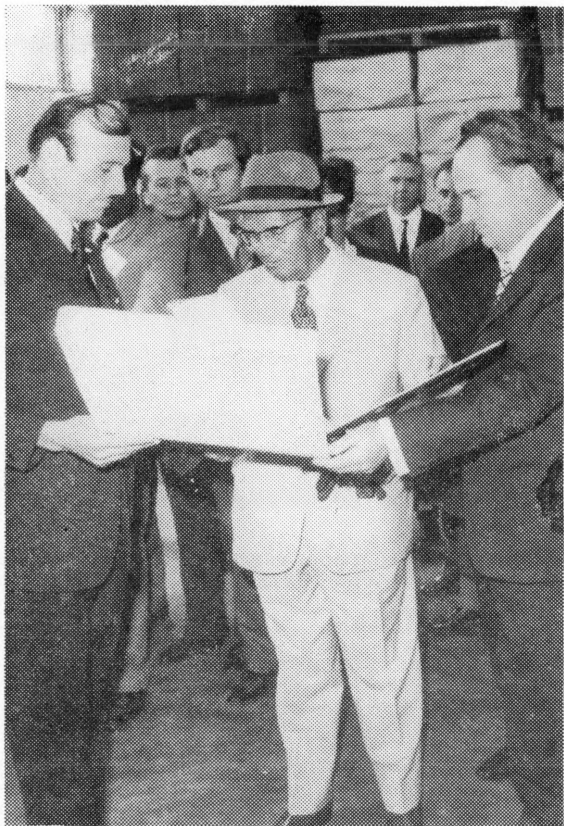
Drug Tito u srdačnom razgovoru u hotelu »Podravka« u Koprivnici 1971. godine

nim seljacima izgrađuje još bolji i ljepši život. A pri tom smo srcima, riječju i djelom uz našeg velikog učitelja. Stoga smo na pročelju tvornice i stavili veliku parolu: »Uz Tebe smo, družu Tito!«

»Podravka« je tog dana sjala od čistoće i sreće. Titu je prvi pristupio tadašnji generalni direktor dipl. inž. Pavle Gaži, te predsjednik tadašnje Radničke konferencije inž. Josip Jakupić. Cvijeće su predali Željko Glavina i Stefica Toth.

Put kroz »Podravku« ostat će nezaboravan za radnike koji su imali prilike pratiti druga Tita. Drug Tito se uputio u upravnu zgradu, gdje je razgledao laboratorije. Iz poluindustrijskog laboratorija drug Tito je izašao na tvornički krug. Dvorištem je predsjednik Tito prošao pokraj pogona za proizvodnju dječje hrane, a u centralnom dijelu dvorišnog kruga »Podravke« predsjednika Tita dočekale su postrojene jedinice teritorijalne obrane, koje su za ovu priliku bile obučene u svečane uniforme. Predstavljani su i vatrogasci i RBH vod, rukometašice »Podravke«, dvostruke prvakinje države, pozdravile su predsjednika s tri puta »Zdravo!«, a zatim su drugu Titu predstavljene »Podravkinke« kuglačice, nogometaši, biciklisti i ribiči.

Bilo je predviđeno da drug Tito odmah uđe u proizvodne pogone gdje se pržila kava, međutim, nakon izlaska na dio kruga gdje je smještena »Panonska pivovara«, inž. Pavle Gaži rekao je drugu Titu: »Nije u protokolu, ali mogli bismo pogledati našu pivovaru u izgradnji.«

Predsjednik Tito prima poklone radnog kolektiva »Bilokalnik« 1971. godine

Drug Tito je kimnuo glavom i krenuo prema pivovari.

Nakon obilaska pivovare drug Tito je krenuo u pogon za proizvodnju kave. Sa zanimanjem je razgledao rad ovog odjeljenja, a na kraju je ponuđen da isproba upravo skuhanu »Jacobs« kavu. Kušao je. Očito je bio zadovoljan kvalitetom, jer je kimajući glavom rekao: »Dobra je!«.

U tzv. hali »B« Predsjednik se zanimao za proizvodnju mesnih konzervi, a prošao je i pored postrojenja gdje se punio »Aji-shio« te marmelada.

Svugdje gdje se Predsjednik zadržao, bio je ispraćen srdačnim pljeskom.

Drug Tito je razgledao i izložbu o razvoju »Podravke« i njenoj samoupravnoj organizaciji. Za tu priliku u bivšoj hali za proizvodnju tjestenina uređena je i mala izložba »Podravkinih« proizvoda. Na kraće vrijeme drug Tito se zaustavio i kod povijesnog stroja na kojem su

»Podravkine« radnice demonstrirale način proizvodnje juha pred desetak godina.

Nakon toga Predsjednik je krenuo u »Podravkin« najveći pogon — pogon za proizvodnju juha i začina jelima. Ovdje je drugu Titu pokazano kako se juhe proizvode danas: najmodernijim elektronskim uređajima, gdje se ljudski rad svodi na minimum.

Predsjednik je zatim razgledao proizvodnju na »Heller« strojevima, gdje su se upravo proizvodile »Maggi« juhe, a razgledao je i postrojenje za punjenje bočica »Vegete« i strojeve za proizvodnju briketa.

Spontanim pljeskom na izlazu iz tzv. hale »A« predsjednika Tita pozdravili su svi radnici prekinuvši na trenutak posao.

Dobro raspoložen drug Tito je zatim u hodniku proizvodnih pogona razgledao prigodnu izložbu na kojoj su bili predstavljeni radovi »Podravkinih« radnika, zatim radovi stipendista »Podravke« što su bili stipendirani iz Fonda za pomoć talentiranim Podravcima, a predstavljeni su mu i radovi drugih umjetnika što ih je »Podravka« okupila, pomažući na taj način razvoj umjetnosti, naročito slikarstvo i kiparstvo na ovom području.

Drug Tito zaustavio se i na dijelu izložbe gdje je predstavljena izdavačka djelatnost »Podravke«.

Zatim se uputio u gostinjske sobe, gdje su uručeni darovi: servis za juhu rađen prema starim motivima podravske izvorne umjetnosti, stolnjak s istom temom, te otvarač za boce, rad koprivničkog obrtnika Slavka Rajbera.

Drug Tito se upisao zatim u knjigu dojмова. Bio je neobično impresioniran onim što je vidio.

Uputio se tada prema »Bilokalniku«. Ponovila se ista slika na ulicama: mnoštvo građana i burno klicanje.

Na ulazu u »Bilokalnik« visoke goste dočekala je srdačna dobrodošlica brojnih radnika ovog kombinata. Tvornička sirena najavila je dolazak najdražeg gosta koji se automobilom dovezao do ispred Tvornice hartman ambalaže. Glavni direktor Josip Bukovčan, nakon pozdrava, predstavio je rukovodstvo kombinata. Radnici Štefica Šestak i Milan Pezelj predali su cvijeće. Nakon toga drug Tito se u pratnji direktora Tvornice hartman ambalaže dipl. inž. Stjepana Ivaniša uputio u razgledanje pojedinih pogona. Tokom cijele posjete drug Tito se zanimao za proizvodne procese, za osiguranje sirovine, plasman proizvoda i ostale pojedinosti.

Nakon razgledavanja Tvornice hartman ambalaže, drug Tito se uputio pješice do Tvornice valovitog kartona i ambalaže gdje se u razgovoru s direktorom ove tvornice, dipl. inž. Zlatkom Imbriovčanom, također zanimao za pojedinosti proizvodnje. Prilikom obilaska ove tvornice direktor kombinata Josip Bukovčan upoznao je drugu Tita i s osnovnim pokazateljima o dosadašnjem razvoju kolektiva, kao i programima razvoja za naredno razdoblje.

Predsjednik Tito u posjeti »Podravki« 1971. godine

Na izlasku iz Tvornice valovitog kartona predsjednik Radničkog savjeta kombinata Radovan Peričić uručio je poklone kolektiva: kutija za cigare, album fotografija s prikazom razvoja »Bilokalnika«, te ručni rad iz sredine prošlog stoljeća iz Koprivničkog Ivanca. Drug Tito je odmah zapalio jednu od poklonjenih cigara, te je prolistao album.

Nakon posjete »Bilokalniku« drug Tito se uputio u Dom JNA na razgovor s političkim aktivom. Pred Domom JNA okupilo se nekoliko tisuća građana koji su mu priredili srdačnu dobrodošlicu, a dobrodošlica mu je priređena i u sali Doma JNA, gdje su se okupili predstavnici društveno-političkog i privrednog života koprivničke komune, kao i predstavnici svih komuna bilogorsko-podravske regije.

U ime domaćina pozdrav je uputio predsjednik Općinske konferencije SK Koprivnice Ivan Povijač.

Josip Bukovčan, predsjednik Međuopćinske konferencije SKH bilogorsko-podravske regije, govorio je o aktivnosti i djelovanju Saveza komunista na ovom području, te o postignutim rezultatima koje je ostvarila ova regija u vremenu od privredne reforme do tada.

Dipl. inž. Pavle Gaži govorio je o stanju privrede i rezultatima što su postignuti na tom polju, posebice što se tiče prehrambene industrije. Svoje iscrpno izlaganje zaključio je riječima:

»Dođite nam što češće ovamo!«.

Individualni poljoprivredni proizvođač i poznati društveno-politički radnik iz Hlebina Josip Belec imao je vrlo upečatljivo, neposredno izlaganje o problemima poljoprivrede. Sjećamo se njegovih riječi: »U poljoprivredi valja brzo intervenirati, pa makar koji turistički objekt manje izgradili«.

Govorio je i predsjednik Osnovne Privredne komore Bjelovar Andrija Zabić, te predstavnik

željezničkog čvora Koprivnica Stjepan Ščeta-rić.

Nakon što je bio upoznat s narodnom obra-
nom u ovom kraju, riječ je uzeo i drug Tito.

Već u početku naglasio je:

»Imam utisak da ste, iako pretežno poljo-
privredni kraj, postigli prilične rezultate. Naro-
čito je povoljno što ste likvidni, što nemate
nerentabilnih poduzeća i što ste se orijentirali
na vlastitu sirovinsku bazu mada je još ne ko-
ristite u dovoljnoj mjeri. Vi imate velike mo-
gućnosti da proširujete industrijske kapacitete
s obzirom na sirovinu koju posjedujete. No, ja
vam neću govoriti o tome jer vi sami najbolje
znate što sve možete učiniti iz ovih sirovina. Sa-
mo bih vam rekao da, ako budete pristupili no-
vim investicijama — držite se toga kao i do
sada, da ne stvarate nepokrivene investicije. To
je danas naša najveća poteškoća koju ćemo
morati još godinama rješavati.«

Drug Tito je podržao izlaganje Josipa Belca.
Rekao je da ga raduje što kao inokosni proiz-
vođač proizvodi robu za tržište. Istaknuo je da
su nam takvi ljudi potrebni.

Govorio je općenito o stanju u poljoprivredi,
a govorio je i o međunacionalnim sukobi-
ma:

»Ja dobro poznajem ove krajeve. Ovdje sam
bio pred mnogo godina, tu sam i agitirao, te
smo tu — na vašem i križevačko-bjelovarskom
okrugu — dobili najveći postotak glasova za
Nezavisnu radničku partiju. Na izborima smo
dobili 40.000 glasova i bili najjači. Zbog toga
sam veoma zadovoljan što sam čuo da ovdje
nema međunacionalnih sukoba i bilo kakvih
drugih. To me veseli. Budno pratite i nemojte
dozvoliti da do toga dođe.«

Na kraju opširnog izlaganja u kojem je go-
vorio i o Savezu komunista i o privredi, drug
Tito je rekao:

»Moram reći da sam s vašim krajem jako
impressioniran, da sam sretan što sam imao
priliku da budem ovdje, da vas vidim i čujem,
te vam želim mnogo uspjeha u budućem ra-
du.«

Posljednje riječi druga Tita bile su popraće-
ne burnim pljeskom svih prisutnih u dvorani.
Pred Domom JNA i hotelom »Podravka«, (rob-
na kuća tada još nije bila izgrađena), čekalo je
nekoliko tisuća građana Koprivnice i mještana
okolnih sela. Oni su čekali više od dva sata da
pozdrave svog Predsjednika.

Na ulazu u hotel druga Tita su dočekale
djevojke u ivanečkim narodnim nošnjama, a
potom se drug Tito susreo s prvoborcima i maj-
kama palih boraca ovog kraja. Bio je to srda-
čan susret kojem se drug Tito jako obradovao.
Drug Tito je vodio i kraći razgovor s naivnim
slikarima Ivanom Generalićem, Ivanom Veče-
najom i Mijom Kovačićem.

Za vrijeme ručka predsjednik Skupštine op-
ćine Koprivnica Stjepan Kapusta održao je
zdravicu u kojoj je govorio o doprinosu ovog
kraja u narodnooslobodilačkoj borbi.

Tada je poklonjena slika Ivana Večenaja, te
stotinu godina stara narodna nošnja iz Kopriv-
ničkog Ivanca.

Drug Tito je odgovorio na zdravicu domaći-
na. Između ostalog drug Tito je rekao da mu je
poznat doprinos naroda ovog kraja narodno-
oslobodilačkoj borbi. Naši narodi u svim kra-
jevima zemlje dali su mnogo. Drug Tito je is-
taknuo: »Vi ste ovdje, kao i u Zagrebu, kao i
u drugim krajevima zemlje, počeli borbom
1941. godine. Ja sam se tada nalazio u Beogra-
du jer je trebalo da donesem odluku o ustanku
i to baš tamo gdje je bio centar okupatora.
Ali, znao sam da su i ovdje počele borbe. Naša
borba bila je jedinstvena, kao što je bila je-
dinstvena i Komunistička partija Jugoslavije, s
visokim komunističkim moralom.«

Nakon odmora drug Tito je, pozdravljen od
nekoliko tisuća ljudi ispred hotela, krenuo Uli-
com 32. divizije, Ulicom Ive Marinkovića, te
Varaždinskom cestom prema Ludbregu i Va-
raždinu. Rastanak od koprivničke komune bio
je kod Rasinje, gdje su učenici osnovne škole iz
Rasinje Karmelita Zetović i Dražen Sirovec pre-
dali cvijeće.

Tako je prošao taj povijesni događaj za Ko-
privnicu. Mnogo je prepričavanja, mnogo je us-
pomena zapisanih i nezapisanih, mnoštvo je do-
jmova o susretu s prvim čovjekom svih naših
revolucija. Jednog dana netko će morati sve
to zajedno staviti na papir da oстане u nasljeđe
generacijama koje dolaze.

Ovaj skraćeni prikaz samo je dio otplaćiva-
nja nenaplativog duga kojeg svi zajedno ima-
mo prema čovjeku koji nas je stvorio ovakvima
kakvi smo danas: slobodni i sretni.

S vječnom uspomenom na našeg najdražeg.
Na Tita!

IZVORI:

Korišteni materijali iz dnevne štampe 1971. go-
dine te osobna sjećanja. Za prijeratni boravak
Josipa Broza korišten rad dr. Mire Kolar Dimi-
trijević »Angažiranje Josipa Broza na sindikal-
nom organiziranju radničke klase Koprivnice
1927. i 1928. godine«, objavljen u knjizi »Tito,
radnička klasa i sindikati« (saopćenja s nauč-
nog skupa pod istim nazivom održanog 7. i 8.
veljače 1978. godine u Beogradu), izdanje »Rad-
nička štampa«, Beograd 1979. godine.